

ELSŐ KÖNYV

„Én baljós dolgokat látok közeledni”

(Thomas Mann)

ELSŐ FEJEZET

1940. augusztus 20.

1.

- Apa... látod azt a hadnagyot, amelyik ott áll a jobbszélén?

A fiatal lány suttogva kérdezte ezt, mert a tábori oltárnál a zömök, cvikkeres pap éppen Úrfelmutatáshoz készült. A lány nem nézett az oltárra. Vékony, de széles homlokú arcát a mellette ülő úr felé fordította, akinek vaskos, robusztus vállú felsőteste megrezzent a suttogó hangtól. Suttogva felelt a lányának:

- Látom.

- Apa... avatás után meg akarom ismerni...

A lány újra előrenézett, de nem az élővirágokkal, alig nyílt őszirózsákkal, rózsaszínben játszó és sárgás dáliákkal s vörös cserepekben nevelt piros muskátlikkal díszített oltár felé, hanem valamivel jobbra, oda, ahol nyílegyenes sorban, fedetlen fővel, fehérkesztyűs kezét imára kulcsolva állt a tizenöt ifjú tiszt, akit a tábori mise után avatnak fel.

A lány sápadt, szinte foszforeszkálóan áttetsző bőrű arcán hosszúság, sűrű fekete pillák alól előcsillanó szeme alatt megrándult egy izom. Arcrezzenése láthatóan bosszúságot fejezett ki, s a bosszúságot az okozta, hogy az oltár lombosátra alatt csilingelni kezdett a nyurga ministráns altiszt háromágú, aranyozott csengettyűje, jelezve az Úrfelmutatás kezdetét.

A többiekkel együtt - nehézkesen mozgó, szinte természetellenesen magasra domborodó mellkasú apja mellett - a fiatal lány is térdre ereszkedett. De míg mindenki lehajtotta fejét, ő magasra emelte akaratos, alig észrevehetően előreugró, keskeny állát, és szeme alatt az izom újra megrándult a bosszúságtól. Mert így, térdein állva, nem láthatta az avatandók sorának jobbszélén a hadnagyot, akire az imént felhívta apja figyelmét.

Az oltárnál a ministráns csengője ütemesen fel-felcsilingelt, és a lány kötelességének érezte, hogy áhítatot parancsoljon magára. Fejét mégsem hajtotta le, ellenkezőleg, még magasabbra nézett, fel az égre, amelyet a szürke szín más-más árnyalatában játszó - a kékes-szürkéből a porszínbe átmenő árnyalatú, néhol füstgomolyoknak tetsző - felhők takartak. Mélyzöld szeme ide-oda járt, a felhők hajlatait követve. Legalább egy kis kék foltot szeretett volna találni,

a szürke gomolyokból elővilágító tenyérnyi kékséget, szelíd tengerszínt...

Apró gyerek volt még, amikor egy éjszaka (nyugtalanul aludt, mert az angolkisasszony szabadságon volt, s ő egyedül maradt tágas, vakítóan fehér, legömbölyített sarkú bútorokkal berendezett szobájában) azt álmodta, hogy templomban ül, imádkoznia kellene, de képtelen rá, mert gondolatai szüntelen másfelé kalandoznak. S ekkor a templom teteje hirtelen eltűnt, mintha sohasem lett volna és ő a magasba meredő falak felett csak a felhőkkel borított eget látta, amely szürkén, egyhangúan, ijesztően hullámozott, ahogyan a szél a tépett szegélyű felhőket sodorta. A rút, szennyes ég láttán megriadt, és ijedtséggel vegyes vágy fogta el, hogy oltalmat keressen. Remegve tekintett a magasságba, majd kinyújtotta vékony karját, hogy megragadja az angolkisasszony kezét, de a kisasszony nem volt sehol, sőt egyszerre az egész templom üres lett és rémülten vette észre, hogy egyedül ül a hosszú, sötétbarnára lakkozott, kemény fapadban. Majd egyszerre a fapad is eltűnt alóla és már két lábon állt s remegett a térdre. Fölötte ijesztően kavarogtak a felhők, meg-megmordult az ég, s ő dideregve gondolt arra, hogy most rá haragszik az Isten. Könyörögve emelte arcát a pillanatról pillanatra sötétedő felhők felé s reszkető ajakkal próbált valamilyen imádságot rebegni, míg észre nem vette, hogy minden imádságot elfelejtett. Térdre roskadt és egyre az eget nézte, könyörgő tekintettel, együtt remegve a mennydörgés-korbácsolta levegővel. S akkor – talán rettegése bírta szájalomra a magasságok parancsolóját – hirtelen vad szélroham kavarta meg a felhőket s előtűnt egy tenyérnyi kékség, oly szelíd árnyalatú, mint derűs, langyos, széltelen kora tavaszi napok reggelén Biarritzban a tenger. A kék folt körül még vadul örvénylettek a vészjóslóan sötét felhők, de ő már nem félt, mert egyszerre bizton érezte, hogy ormain, a felhők hasadékából, annak a tenyérnyi kékségnek képében az Isten néz rá, a magasságbeli hatalom, aki jó és szelíd, aki megóvjá őt...

Ezt a kékséget kereste most is, az Úrfelmutatás percében, de a felhők nem szakadtak szét, zavarosan hullámoztak az akadémia hatalmas kertjének vénséges tölgyei felett, egész Kassa felett s talán az egész Föld felett. A lány szeme nyugtalanul ugrált ide-oda, sugara határtalan égi tereket pásztázott át, de sehol, sehol sem találta a tenyérnyi rést, amelyen átsugározhatott volna az a nyugtató, szelíd, kék ragyogás.

Az utolsó csengetésre visszaült székére s ölébe ejtette szarvasbőr-kesztyűbe bújtatott, vékony, hosszú ujjú kezét. A fák alatt enyhe, erőtlen szél hintázott és meglibbentette apró kalapjának rövid fátylát. Tétova mozdulatlanul elsimította homloka elől a fátylat és újra az oltár baloldala felé fordult. Már nem ügyelt a mise menetére. Tekintete mozdulatlan maradt. A tizenöt tiszti sorának jobbszélén álló hadnagyot nézte.

A fiatal tiszti, aki az egész sorban a legmagasabb volt – a lány legalább százhetvenöt centisnek vélte –, szobormereven állt. Sovány, de erős vállú felsőtestén ránc nélkül feszült a vadonatúj repülőtishti egyenruha. Mereven, erőltetett-mozdulatlanul nézett előre, kissé féloldalt, nem az oltárra, de nem is azokra a civilekre, akik eljöttek, hogy megnézzék a Kassai Repülőtishti Akadémia első tisztavatását. A fiatal tiszti tekintete láthatóan elsiklott az oltár és a közönség között támadt térség felett. A vastag törzsű tölgyfák tövében buján, haragoszölden terpeszkedő orgonabokrokat nézte, kissé szigorúan, enyhén összehúzott szemmel, mintha valami rendellenességet fedezett volna fel a sűrű lombokon. De a figyelmes szemlélő – márpedig a fekete hajú leány, aki a hatalmas mellkasú, kopaszodó férfi mellett ült, igen figyelmesen nézte a hadnagyot – észrevehette, hogy a fiatalember valójában nem is az orgonabokrokat nézi, hanem inkább elgondolkozva, tűnődve mélázik, mintha gondolatai a végéhez közeledő tábori misétől nagyon-nagyon messze járnának.

A lány – akit talán harminc lépésnyi távolság választott el az avatandó tisztek nyílegyenes sorától – szürkésnek, világos árnyalatúnak képzelte a fiatal tiszti szemét. S amikor – a mise kezdete óta immár ki tudja hányadszor – szemügyre vette arcvonásait is, újra és újra megfogalmazta magában vizsgálódásának eredményét:

– Tetszik nekem...

Süldőleány korában egy ideig azzal szórakozott, hogy abban a néhány órában, amikor nevelőnője, a műfogsort viselő angolkisasszony nem háborgatta, szobrokat készített a család tagjairól, ismerőseiről, puha, könnyen formálható, olajjal átítatott, kellemes szagú masszából. Némelyik szobor tűrhetően sikerült, s elismerő véleményre készítette apját és három nagybátyját. Akkoriban tudatosan nagy gonddal s minden részletre, vonásra ügyelve figyelte környezetét; Mawreen kisasszony petyhüdt könnyzacskóit, apjának hirtelen szögben hátrahajló homlokát, anyjának pillátlan zöld szemét, Zsiga nagybátyja

tatárhajusztát, Jocó nagybátyja monokliját és Frigyes nagybátyja előreugró felső fogsorát.

Most ugyanilyen tudatos, aprólékos figyelemmel elemezte a tűnődő tekintetű fiatal hadnagy arcát. Homloka meredek s mintha három barázda szelné át vízszintes irányban. Ha összeráncolja homlokát, bizonyára élesen látszanak a barázdák, amelyek négy részre tagolják a magas homlok bronzos árnyalatú síkját. Bronzos színű az arca, bizonyára a magasságbeli levegőtől, de talán természeténél fogva is sötétebb tónusú, mint a többi tizennégy tiszté.

A hadnagy orrát szabályosnak találta: egyenes volt, nem túl keskeny, de nem is túl széles. Arányosan, pontosan illeszkedett bele az erős csontozatú, ovális, harmonikus arcba. Csak a szája volt feltűnő: a felső ajk alsó párja kissé duzzadtan ugrott előre, s a lánynak az volt a benyomása, hogy nagyon konok férfi száját látja. S ezt a benyomást nem enyhítette a hosszúkás arcot bezáró vékony csontú állkapocs finom rajza sem.

Az arc és a nyúlánk, de nem túlságosan izmos termet s végül a tiszt fején a gondos fésülés ellenére is rakoncátlan kis hullámokat vető szőkésbarna haj – így együtt, összhatásukban azt az érzést keltették a lányban, hogy a fiatal hadnagy sokat ad magára, s olyan ember lehet, akinek kifinomodott ízlése elengedhetetlennek tartja a mindennapi fürdőt, s a frissen keményített inget, az enyhén illatosított zsebkendőt, de mindezek ellenére sem az a fajta, akit a középszerűeket megillető „szabályos” jelzővel lehetne az érdektelenek közé sorolni. Nem, mert elgondolkodó tekintete s konok szája ellentmond a közészerűségnek.

– Ite, missa est... – fordult ki az oltártól a cvikkeres, kicsattanóan piros arcú lelkész.

A misét záró közös ima után – amikor a fiatal tiszték egyszerre csattanó „jobbra át”-tal elvonultak az avatás helyére, az akadémia főépülete előtt terpeszkedő füves térre, amelynek közepén az ünnepélyes alkalomra felállított díszemlény mellett, félárbocra eresztett nemzetiszínű zászlót lengetett az erősödő szél – a lány még egy pillantást vetett a fiatalember után, s ekkor úgy találta, hogy a hadnagy feszes tartása túlságosan is hangsúlyozott, mint azoké az embereké, akiknek kevés a hajlamuk a katonás viselkedésre, s az előírt magatartásnak sohasem beidegzettségből, hanem inkább önfegyelmük parancsára tesznek eleget.